

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvatski na naslov Vinko Šepić nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Perot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 2.

V Trstu, dne 16. januarja 1921.

Leto II.

SEVERUS:

Kulturni moment in naše nove meje

Po sklenjeni »prijateljski« pogodbi med Jugoslavijo in Italijo je razkosana naša narodna enota na dva dela. Gospodje diplomatje so navedli vse mogoče dokaze, ki naj zagovarjajo ta njihov sklep. Pravijo, da so to strateške, gospodarske, tudi naravne, zgodovinske — in še bogve kake meje. Celozgodovinskega stališča so hoteli to zagovarjati. Povdarjalo pa se je posebno strateško stališče. Državniška modrost je slonela še vedno na sili in ni čuda, da je njih dokaz vedno podprt z bajonetom.

Nas prizadete pa zanima novi položaj še z druge strani, ki so jo modri državniki previdno zamolčali. To je kulturni moment.

Znameniti socijolog Lud. Gumplowicz pravi nekje — menda v svoji »Socialphilosophie« — nekako takole: »Državi ni nikakor mogoče poveriti vseh panog kulturnega življenja kakega naroda; ona ni sposobna biti čuvarica njegovih kulturnih stremeljenj. Ta naloga spada le v področje organizacije narodnosti.« Dalje dokazuje, da ima država v svojem programu v prvi vrsti civilizacijo, ki je seveda tudi kulturi v oporo.

Kolikor smo mogli razbrati iz objavljenih vesti o tej mednarodni kupčiji, ni prišel kulturni moment ob sklepu pogodbe niti v poštev. Diplomate seveda malo skrbi socialna filozofija, oni podpro svojo salamsko razsodbo kratkomalo z močjo bajonetov.

Ker ni upanja, da bi take pogodbe ustvarile med državami pravo odkritosrčnost in zaupanje, bodo gotovo kulturne vezi z našimi soplemenjaki take, kot so bile svoječasno med nami in beneškimi Slovenci. Država bo gledala na nas s svojimi političnimi očmi, ki so bile in bodo vedno ljubosumne in ovira kulturi. Že ti dve leti, odkar smo navezani sami nase, sta nam prinesli mnogo škode. nimamo revij, ne znanstvenih in leposlovnih del, ne svojih muzikalij in tudi politično smo bili dostikrat pristransko informirani.

Od države nam ni pričakovati pomoči — ravno nasprotno nam obetajo: nasilno asimilacijo. Sicer so to besede generalov, ki jim noben pameten človek pod solncem ne pripisuje modrega ozadja — vendar kažejo namen.

Za nas nastane tedaj vprašanje, ali se s svojo močjo vzdržimo na višini kulturnih stremeljenj, ne da bi izgubili svoje individualnosti.

Skušajmo to osvetliti z vzgledi iz naše kulturne zgodovine.

Zelo značilno je v naši kulturni zgodovini to, da smo kljub najbližjemu sosedstvu z Italijani, razmeroma zelo malo prejeli direktno od njih. V literaturi sta n. pr. naša nova romantika in realizem vzrasla v prvi vrsti pod francoskim, potem angleškim, nemškim in šele v poslednji vrsti pod italijanskim vplivom. (Glej Grafenauerjevo »Kratko zgod. slov. slovstva«, str. 218!) Tudi v Prešernu si ne smemo misliti, da je slepo kopiral Petrarka, kot smo se včasih celo učili. Ravno tako kot on, so hodile tudi druge literature mogočnih evropskih narodov po vzore k romanskim klasikom, dedičem antike. — Kako samostojen pa je bil naš Prešeren in kako fin umetniški čut je imel, kaže tudi to, da se je zelo nagibal in zanimal za Angleže, ki so obogatili svojo literaturo še z drugo, antičnim in nasledstvenim literaturam neznano lepoto — s slikanjem narave. (Shakespeare, Byron.)

V vseh poznejših dobah so bili vplivi italijanske literature pri nas brezpomembni. Nasprotno pa je na nas v vseh ozirih vplival sever, daljni zahod in v najnovejšem času vzhod (ruska literatura.)

Početni pojavi našega mladega slikarstva so se sicer naslanjali na italijansko umetnost, a cvet naše vpodabljaljoče umetnosti, (pokrajinstvo) je čisto drugega izvora.

Spričo dejstva, da so tekom stoletij preplavljale Italijo tako močne umetniške struje, da jih tudi drugi, veliko silnejši narodi niso mogli prezreti, se moramo čuditi, da nismo mi, slabotni, izgubili orientacije in popolnoma utonili v premočni struji. Priča pa nam to, da se naša individualnost ne da kar tako uničiti.

To sta tedaj dva svetova, ki se kulturno nista mogla nikdar popolnoma približati in se tudi asimilirati ne bosta mogla.

E.:

Blaž Kocen

(1821—1871.)

K stoletnici slovenskega učenjaka.

»Hvalimo sloveče može...!«

Slovenija se lahko ponaša z mnogimi zaslužnimi rojaki, ki so mnogo koristili, ne le svoji domovini, temveč sploh znanstvenemu svetu ter se odlikovali v raznih strokah znanosti in umetnosti. Častno mesto med temi zavzema slovenski učenjak — kartograf **Blaž Kocen**.

Letos (21. januarja) preteče 100 let, odkar se je rodil omenjeni mož. Ob tej priliki naj velikemu učenjaku posvetimo par vrstic!

Blaž Kocen je bil rojen dne 21. januarja l. 1821. v mali gorski vasi Hotunje pri Ponikvi ob južni železnici. Študiral je gimnazijo od l. 1834.—1839. v Celju, pozneje pa v Gradcu.

Po dovršenih gimnazijskih študijah je vstopil v bogoslovje v Celovcu in dne 1. avgusta l. 1854. je bil posvečen v duhovnika v Št. Andreju v Lavantinski dolini.

Kot kaplan je služboval v raznih krajih: od 3. septembra l. 1845. v Št. Rupertu nad Laškim trgom, od 20. oktobra l. 1847. v Šoštanju in od 12. septembra l. 1849. do 17. septembra l. 1851. v Rogatcu.

Nato je bil poklican za profesorja naravoslovja na gimnaziji v Celje, dalje je služboval v gimnazijah v Ljubljani in v Gorici. Od leta 1858. do leta 1870. je bil profesor na nemški gimnaziji v Olomucu (Moravsko).

Leta 1870. se je preselil v Hernals pri Dunaju, da dovrši tu svoja kartografska dela. A že leta 1871. je umrl za jetiko.

Profesor Blaž Kocen je bil že od mladosti slaboten, zlasti slabih prs, a duševno je deloval numorno: v primerno kratki dobi nam je priredil velikansko učeno delo, nad katerim strmi še danes svet, namreč prvi popolni **atlant**, zbirko zemljevidov cele svetovne površine. Atlant z navodilom za učenje zemljepisja je izšel leta 1870. in se ga rabi še danes po ljudskih šolah, gimnazijah in drugih učnih zavodih v Nemški Avstriji, Jugoslaviji in drugod.

Kartografa Blaža Kocena ne gleda s ponosom samo njegova ožja domovina Ponikva ter njegovi domači rojaki, ž njim se ponaša cela Slovenija, njegovo ime izgovarjajo spoštljivo učenjaki vsega sveta.

Tudi nam jugoslovenskim učiteljem ostane slavni mož-učenjak radi navedenih zaslug na zemljepisnem polju v častnem hvaležnem spominu!

*) Glej Kocnikov spis »Prof. B. Kocen« v »Popotniku«.

Školstvo

u českoslovačkoj republici

Priopćio Veljko Sokolić.

(Nadaljevanje.)

Školstvo u republici českoslovačkoj ide za idealima humanim i demokratskim, za idealima slobode, jednakosti i bratstva, socialne pravde, harmoničnim negovanjem duha i tela. Telesnom odgoju pored obavezne gimnastike služe i slobodne igre. U najnovije doba zavodi se s uspehom **skauting**. Školskih lekara ima zasada oko 70; ali njihova ustanova biće revidirana i reorganizirana; školsko zdravstvo priznaje se kao važna komponentna odgoja. Za organizaciju svih gimnastičkih težnja zamišlja se ustanoviti gimnastički zavod, čiji će zadatak biti da postane visoka stručna škola za **naobrazbu** učiteljsva gimnastike i ustanova naučna za ispitivanje uslova i negovanje zdravlja i telesne snage.

Na mnogim školama zavedene su školske štedionice, koje će se i dalje osnivati, kao i ustanove za ishranu mladeži.

Gradjanske škole imaju zadatak, da daju viši opšti odgoj, nego što ga daje škola osnovna, naročito s obzirom na potrebe praktičnog života (zemljoradnja, industrija i trgovina). Isto tako treba da spremaju za študij na školama stručnim (industrijalnim i trgovačkim). Gradjanska škola ima tri razreda, koji se pridaju petom razredu osnovne škole; služi dakle djacima od 11—14 god. Nastava na nji poverava se učiteljima stručnim, ispitanim naročito za gradjanske škole. Obuka deli se na tri dela: gramatičko = istorijski, prirodno = naučni i matematičko = tehnički deo.

Uz pojedine gradjanske škole osnivaju se jednogodišnji fakultativni naučni tečajji, koji imaju naročiti zadatak da prodube i dopune odgoj djaka za daljnji študij na stručnim školama.

Gradjanske škole su podeljene po spolu djaštva, u manjim mestima mogu se osnivati koedukativne škole.

Dužnost osnovati gradjansku školu nastaje, čim se u opštini nalazi škola osnovna, koju pohađa barem 400 dece.

U Češkoj ima sada oko 420 českih i 250 nemačkih gradjanskih škola; u Moravskoj pak 70 českih, 100 nemačkih; u Šleskoj 11 českih, 34 nemačkih, 1 poljska; u Slovačkoj 83 pretežnim delom slovačkih.

Gradjanske škole uživaju kod gradjana veliki ugled, što bez prestanka podbada na to, da se i po malim opštinama osnivaju gradjanske škole. I zbilja, ima danas gradjanskih škola i u mnogim selima.

Za budućnost radi se na tome, da gradjanska škola postane sveopšte obvezatna, da se ceo teritorij republike podeli na oblasti sa poluprečnikom 5—6 kilometra, za koje bi se svuda osnivale gradjanske škole.

Unutra treba gradjanska škola da bude reformisana tako, da postane istinska praktična škola za obaveznim ručnim radom. Sveopšti vaspitni karakter njen nesme time biti oštećen. Radi se o tome, da bude općenito proširena na 4 godišta. Učiteljstvo treba da bude akademski naobraženo.

* Savršena forma školstva ne može se danas jasno zamisliti, dok se u školama nalazi djaštvo, koje otežava, narušava ili onemogućuje školski rad, naime djaci ograničena duha, duševno nezdravi, moralno načeti ili pokvareni.

To djaštvo mora biti predmetom nade sve brižljivog truda u školama i u naročitim ustanovama (pomočne škole). I te ustanove moraju biti javne, javnim sredstvi izdržavane kao i škole za normalnu decu. Individualizacija nastave i odgoja mora na tim školama biti tim pronicavija, mora se prilagoditi karakteru pitomaca. Djaštvo se mora podeliti prema sposobnosti, prema srodstvu mana, vaspitne metode moraju biti naročito produbljene, a stroga pažnja mora se posvetiti navikavanju na radinost.

Da bi se ovi naročiti instituti usavršili, izdalo je ministarstvo naredbu pod brojem 60.652, koja je bila sa zadovoljstvom pozdravljena. Za ove pomočne škole i ustanove mora se dobiti naročito učiteljstvo i naročito smišljeno mora biti rešeno pitanje njegovog stručnog pripravnog obrazovanja. Dne 2. decembra 1919 vršila se u pedagoškom institutu Komenskoga anketa o osnivanju pomoćnih škola, gde su izraženi zahtevi, da se one učine javnima i da se stvore samostalni razredi i škole; uredjenje materijalnih i pravnih odnosa učitelja pomoćnih škola da se utvrdi zakonom, a tako i uredjenje pitanja o obrazovanju učitelja pomoćnih škola.

O obuci u ručnom radu u školama općim, gradjanskim i srednjim otvorio je pedagoški zavod Komenskoga pismenu anketu i privremeno je sazvan savet radnika u toj struci na općim školama. Ministarstvo do sada nije imalo na dispoziciju toliko sredstava, kolikor je bilo potrebno, da ovu vajnu stvar pomogne. Ali pored svega toga vladan je u ovoj stvari važan deo posla.

O još jednom važnom zadatku vodi brigu uprava škola sada pri otvaranju pomoćnih škola. Te škole moraju biti svrsishodno diferencovane prema nastranom karakteru djaštva (za duševno nerazvite, gluhoneme, telesno slabe, za lakše bogalje itd.) a središnjim institutima bi se ostavilo, da se staraju samo za teže slučajeve, gde je odgoj u zavedu bezuslovno potreban.

Što se tiče brige za gluhoneme, navadjam, da u Češkoj imade 5 zavoda za gluhoneme i dve škole, sve privatnog karaktera, koje država pomaže subvencijama.

Za mladež zapuštenu, ostavljenu, moralno načetu pobrinuto je u Pragu s 2 gradska zavoda: u Rakosci u Libnju i u Olivovni u Ričanima. Niz zavoda za mladež napuštenu, zanemarenu, moralno načetu izdržava češka zemaljska komisija za odbranu mladeži, ali ovi ni iz daleka nisu dovoljni da prime svu ovakvu decu. Ne zadovoljavaju ni zemaljska popravilišta, koja treba isto tako od temelja reformisati. I Moravska i Šleska imaju zemaljske odgojne škole i popravilišta. Slovačka ima popravilište u Košicama, zavod dobro organizovan.

O deci ubogaljenoj stara se zemaljsko udruženje za bogalje sa svojim cenjenim predsednikom, univ. prof. Jedličkom. Sličan je zavod bio osnovan već i u Brnu.

Za decu tuberkuloznu je u Luži zemaljski sanatorij sa dvorazrednom školom, a u Zamberku zavod za lečenje, dok celi red drugih zavoda privatnih stupa u život.

Za slaboumnu decu je u Češkoj jedini zavod Ernestinum, nedavno premešten iz Praga u Budjevice, gde blagodarno utiče njegov ravnatelj Dr. Herfort.

Ako hoću sada da progovorim o samim školama osnovnim, moram navesti najpre nekoja karakteristična statistička data:

Ukupni broj dece u Češkoj jeste 750.000 češke, i 400.000 nemačke.

U Moravskoj 184.000 češke, 66.000 nemačke.

U Šleskoj 522 češke, 90 nemačke i 100 poljske.

Gradjanskih škola ima u Češkoj: 430 čeških, 240 nemačkih.

U Moravskoj: 184 čeških, 96 nemačkih.

U Šleskoj: 86 čeških, 21 nemačkih i 10 poljskih.

Učitelja čeških i nemačkih skupa ima u Češkoj 19.730, u Moravskoj 8.380, u Šleskoj 1.968, u Slovačkoj 4.673, svega skupa ima učitelja na polju narodnog školstva u republiki 35.000.

Ljubav k narodu prizvala je u život obrambene zajednice, koje su sebi postavile za za-

datak ne samo da neguju i proučavaju narodnu svest, da brane interese Čeha u opštinama nemačkim, nego u glavnom da se staraju o vaspitanju mladeži osnivajući škole u mestima, gde su Česi sačinjavali manjinu. Od obrambenih zajednica jesu u glavnom: Centralna Matica Školska (Ustredni Matices Školská), god. 1880 osnovana; Narodna Zajednica; Severočeska (Národní Jednota Severočeská); Narodna Zajednica Pošumavska, Društvo Komenski sa mnogim podružnicama u Českoj, Moravskoj i Šleskoj.

Obrambine zajednice mogu pokazati u svojoj istoriji primer absolutne nepravde i brutalnosti, kojima su bile izložene, trudeći se da dodju do škola privatnih ili samo do mesta za gradnju njihovih. Istorija ta jeste svedočanstvom nemačkog nasilja na jednoj strani, a u isti mah svedočanstvom oduševljenja, požrtvovanja i potlačenosti na strani češkoj. Češke manjine bile su cilj celoga češkoga naroda u kulturnom njegovom razvoju, za kojim su jednako težili svi društveni krugovi i političke stranke.

Posle prevrata 3. IV. 1919. dala je Narodna skupština oduška pravdi zakonom, kojim se ustanovljava, da javna narodna škola može biti osnovana u svakoj opštini, u kojoj je najmanje 40 dece, koja su dužna školu pohađati, ako u toj školskoj opštini nema javne škole sa naučnim jezikom, koji je materinski za tu decu. Ako ima važnih razloga, može ministarstvo škola odlučiti, da se javne škole otvore i za manji broj djaka. Ceo trošak osobni i stvarni snosi za te škole zemlja ili država. Predsednik zemaljskog školskog saveta ima pravo ukinuti osnovnu školu ili smanjiti broj razreda, ako nema ni 40 dece, koja su obvezana da tu školu pohađaju.

Na osnovu toga bile su češke škole manjine učinjene javnima a niz školskih razreda nemačkih je ukinut. U Češkoj bilo je ukinuto 183 razreda (među njima 22 razreda u Pragu). Ukinuće škola ili spajanje razreda desilo se na osnovu potpune pravde, jer su nekoje škole i razredi iskazivali upravo smešan broj djaka. Ustanovilo se, da je za 25 dece izdržavana peterorazredna škola ili da je na drugom mestu bilo u razredu 7 djaka i sl. Zakonom u školama manjina ne čini se drugim narodnostima nepravda, a češka narodnost dobila je time, što joj po svetom pravu pripada. (Nastavak sledi.)

Iz prakse

Poroča K. Podvelbški.

Na naši šoli vestno razširjam abstinenčno ideju. Uspehov pa vendar ni takih, kakršnih bi si želel. Zakaj? Ljudstvo tiči se pregloboko v raznih predsodkih o koristi alkohola. Pa naj napram samim sebi, toda mladino naj puste pri miru! Ne, še napeljujejo jo do pitja. Slučaj! Imam v razredu dečka, katerega sem spravil vendar tako daleč, da mrzi alkohol v kljub raznim zapeljivostim od strani staršev (oče je pijanec). Ta deček je delal pri sosedu in dobil za večerjo polento, polito s čudno zabelo. Ko nese prvo žlico jedi v usta, se strese po celem životu, leti ven ter si izpira usta z vodo. Zakaj? Dotična gospodinja je namesto »drage zabele« (napačna štedljivost!) zalila polento z vinom. Seveda ima sosedova družina same »močne« otroke, ki bodo res živ dokaz o »dobroti in redilnosti vina« itd. Ne bo mi treba odslej več delati propagande z besedami, temveč vsakega bom gnal v dotično hišo, kjer kraljuje alkohol. To je pedagogika dejanja!

Seveda, kot strog abstinent skrbim, da moja lastna deca ne okusi alkohola, pa naj bi bilo v še tako nedolžni obliki. No, ne vem, ako pretiravam, če trdim, da so moji odsev pravega življenja le vsled abstinenčne moje (seveda tudi moje žene) ter otrok samih. Igral se je torej Ivane s sosedovim Milančkom. Ta črvček mu je pripovedoval, da bo nekoč velik in močan kot sam kraljevič Marko, to pa zato, ker ne mara piti vina. A oče mu vendar včasih ponuja vina. Deček se brani ter povè, kaj je slišal od šolskega Ivančka. Vsa prigovarjanja ne koristijo! Ker trdi deček, da tudi v šoli ne bo znal ničesar, če bo pil, tedaj ga brezsrčni oče nahruli: »Le pij vseeno, a kadar ne boš znal v šoli, te bom pa natepel!« Tako je morda še kje drugje in ne samo pri nas.

„Suha roba“ iz Tolmina

Po usposobljenostnih izpitihi so se više o izpraševalnih komisijah ustne in pismene kritike, ki so pečatile svojo nevoljo tudi po tržaskih italijanskih časopisih; slovenski listi se tedaj molčali. Da ne bi mislil kdo, da je bilo pri izpraševalni komisiji v Tolminu vse tako na mestu, naj sledi malo pojasnila:

Predsednik te »slovenske« komisije ni bil Slovenec, istotako tudi podpredsednik ne. Slovensčine nista znala razum teh še dva druga profesorja. Usposobljenostni izpit je delalo nad 60 učiteljev, med temi veliko takih, ki niso znali niti besedice italijansčine, — vendarle je bil nagovor v italijanskem jeziku. — Proti italijanskim profesorjem, ki učijo tudi na tolminskem učiteljsku, nimam pravzaprav nič. Dobre duše so, brzkone tudi pošteno in zmožni profesorji, a za slovensko izpraševalno komisijo in za slovensko učiteljske niso. — Kakšne učitelje bomo imeli čez petdeset let, če pojde tako naprej, o Bože moj!

A učitelji so pljuča naroda, če hirajo ta, je ves narod bolan. Irci, odkod vaša »odpornost?! — Pol milijona nas je, pa smo tako šibki, slabotni in majhni in hiramo. A vseeno bi nas drugi ne zatrli, ali iz nas samih raste plevel, ki duši naše zdravo žitje. Iz nas samih rastejo slabiči, ki kot gobavci kužijo ozračje krog sebe. Zakaj prizanašati takim ljudem, zakaj imeti usmiljenje z njimi? Preglejmo jim raje obisti in drob!

Vsi drugi člani komisije so bili na mestu, nič jim ni mogoče očitati; za enega samega pa se čudimo, kako je zlezal do tega mesta da izprašuje in sodi v koliko je sposoben kdo, da vrši svoj učiteljski poklic. Nič ne vemo natančno kako je prišel do tega mesta, vemo pa da je morala iti pot mimo poniževanja in klanjanja. Slovenci ne poznajo Italije in italijanske zgodovine, Slovenci ne poznajo še laškega jezika. Pa sede in prestavi ital. zgodovino, pa sede in »preplonka« italijansko slovnico. Zato si pribori to mesto. Pa res ne bi se bavil toliko s tem slučajem če bi nam taki ljudje nič ne škodovali. Misli bi si, če ti je tako v slast, da se ponižuješ — ponižuj se; — če ti je toliko zato, da se preriješ do stolčka, prerij se in bodi magari še srečen povrh. Kaj pa, če bi prilezlo na taka mesta toliko takih ljudi in bi bilo od njih milosti odvisna usoda našega mlajšega učiteljstva?! Kaj če bi prišli taki ljudje, da vzgajajo naš učiteljski naraščaj!

To se ne sme zgoditi. Pazimo torej na ljuliko dokler se ne razraste in razpase in ne pokrije vse njive s svojim umazaniam plodom.

Dolgo je že od izpita sem; če bi bila jeza v nas, bi se ohladila. Pozabljen je tisti bobnajoči ogenj letnic, pozabljeno vse tisto trpinčenje; v nas je trezna žalost. Ali naj tudi naši zanamci, naši mlajši tovariši, prenašajo iste nadloge?! —

Ko smo odhajali iz Tolmina in smo poplaknili vso nevoljo s smehom, nam je svetoval burkež, naj zberemo nekaj zgodovinskih vprašanj in odgovorov tega izpita, da bodo tovarišem v zabavo. Ne toliko, da burkežu vstrežem, kolikor da pomagam mlajšim našim kolegom, ki bodo imeli morda zopet kakšnega takšnega človeka pri komisiji, da se orijentirajo in bodo znali napenjati možgane v pravo smer, zato te primere:

V pr.: Kakšne narodnosti so Istrani? — Odg.: V notranjosti Istre živijo večinoma Slovani, na obrežju pa večinoma Italijani. — On: Nikakor ne! — Izključno Italijani!

V pr.: Kako bi obravnavali vi Silvija Pellica v ljudski šoli? — Odg.: Najprej bi obravnavala kakšnega slovenskega pesnika, ki je trpel, kakor je trpel S. Pellico in potem...

On: Popolnoma zgrešeno! No, povejte! To bi morali vendar znati! No, torej vam povem sam. — Najprej bi morali vendar obravnavati vrabca! Saj vendar veste, da ga je vrabec v ječi obiskal!

V pr.: Kako bi obravnavali vi v nižjih razredih merilo? — Odg.: Začela bi pri šol. sobi. Poklicala bi učenco in bi mu rekla, naj izmeri sprednjo steno šol. sobe. Učenec bi izmeril. Stena meri 4 m. Vprašala bi nato učenca, ali moremo narisati to na tablo. Rekel bi da ne, ker je tabla premajhna...

On: Ali bi res vzeli najprej šol. sobo? Ah, — ne! Najprej bi vzeli vsemirje in strani neba, vendarle!

Ona: Jaz ne bi.

On: Jaz bil!

V pr.: Povejte mi kaj o gibanjih morja. Odg.: Omenil je zalivski tok, razne druge tokove, plimo in oseko.

On: No še nekaj! To morate znati! Kako pravimo, kadar udarja morje ob skale?

Odg.: Če buta morje ob skale nastanejo valovi.

On: Ne, hočem, da mi poveste tisti pravi izraz, — tehnični izraz! Kako vendar, da tega ne znate! Hočem vam torej pomagati: ki — ki — ki, ne znate? — No kipe penje vendarle!

»Novi rod«. Zaradi urednikove bolezni in tehničnih zaprek se je izdanje 1. štev. »Novega roda« nekoliko zakasnilo. List izide okoli 20. t. m. in se hitro razpošlje vsem naročnikom. Vsi naročniki, ki še niso odposlali naročnine, naj store to hitro. Stroški za list so veliki in zato ne sme imeti uprava nobenih zastankov. Uredništvo naproša vse tov., da mu sporoče, kako se je list dojmil otrok, ker hoče na podlagi natančnejših opazovanj poglobiti poznavanje otroške psihe, kar bi bilo za mladinski list neizmerne pomena. Uredništvo in upravništvo je v Trstu, Ruggero Manna, 20.

M. MIKUŽ:

Zgodovinski pouk

I. Nekaj o razvoju zgodovine in njenega pouka.

Vsporedno z javnim življenjem, ki se hitro razvija in ima vsak dan nove zahteve, se je razvijala tudi zgodovinska veda. V svojem začetku je naštevala v vezani in nevezani besedi samo za kratek čas dogodke, imena in slavna dela znamenitih zgodovinskih oseb. Vse to pa je prepletala s pravljicami in mitologijo. (Homer) Takrat je bila zgodovinska veda na svoji prvi stopnji, t. j. na stopnji **prípuvedujoče zgodovine**.

Kmalu se je začela zgodovina bolj poglobljati v historične dogodke in osebe ter je začela na podlagi tega poučevati o državnih razmerah, politiki, domoljubju, moralni, veri in humaniteti. Postala je človeštvu učiteljica, pri kateri se je začel iskati nauk in smer za bodočnost vsakemu predmetu, n. pr. pravoznanstvu, državoznanstvu i. dr. Tako je dospela zgodovinska veda na drugo stopnjo, na kateri se imenuje **poučujoča ali pragmatična zgodovina**. Na tej stopnji je postala zelo lahko tendenciozna.

Dandanes pa je zgodovinska veda na popolnoma novi stopnji, na katero se je povzpela za časa odkritij, humanizma in reformacije. Kaže nam naravni razvoj človeštva, katero ne stoji izven naravnih zakonov. Priznava, da je človek odvisen od svoje okolice. Preiskuje zakone, pa katerih se je razvijalo človeštvo. Pojasnjuje, da so zvezani vsi zgodovinski dogodki po vzročnosti, da je vsak košček zgodovine utemeljen v preteklosti. Tako smo dobili **razvijajočo ali genetično zgodovino**.

Končni smeter genetičnega zgodovinskega razvoja se je menjaval. Najprej so proučevali preteklost na podlagi verske ideje in trdili, da Bog vodi ljudstvo do cilja t. j. v raj. Drugi so bili mnenja, da se je razvijalo človeštvo v smislu krščanske ljubezni. Nekateri filozofi so pa trdili, da kaže zgodovinski razvoj pot, po kateri pride človek do osebne svobode. Se ve, da ima vsak o bistvu te svobode drugačne nazore. Nam nesvobodnim, ki danes

Obsojeni na molk v posvetu narodov
oddaleč gledamo, ko svet gradijo nov,
in katerim

v svobode sveto pesem dano ni
upletati svojih melodij...

(O. Župančič).

posebno v gajajo nazori o bistvu svobode, ki jih je imel francoski medroslovec Condorcet. Ta je pisal po francoski revoluciji, da je smoter in vsebina zgodovinskega razvoja odstranitev vseh neenakosti med narodi, v narodih samih pa izpopolnjevanje posameznega človeka in njegovih zmožnosti. Učeda celega ljudstva ne posameznika je predmet zgodovine.

Sredi prejšnjega stoletja se je začela pojmovati zgodovina materijalistično. To je bila nujna posledica tega, da so se takrat začela reševati vsa vprašanja materijalistično. Učenjaki, ki so pripadali k tej struji, so smatrali našo zemljo za popolen mehanizem, ki je pa prav majhen del še večjega mehanizma. In trdili so, da vesoljni svet ni uganka za onega, ki razume konstrukcijo obeh mehanizmov. Slično so pojasnjevali tudi vse tajnosti v človeškem življenju. Učili so, da je podvrženo materijalnim zakonom tudi človeško življenje, vsled česar je zelo enostavno in lahko umljivo. Vsa človeška dejanja naj bi bila posledica gospodarskih razmer.

Materijalistično pojmovanje zgodovine je sprejel tudi Karl Marx in za njim večina socijalistov. Tako pojmovanje zgodovine je zelo pospeševalo socijalistično gibanje, ker so se delavcu razlagali zgodovinski dogodki kot posledica gospodarskih razmer, kar mu je bilo lahko umljivo in je vplivalo nanj. Danes pa je spznel tudi socijalizem, da je tako pojmovanje zgodovine napačno, ker ni res, da izvira vsa ljubezen do človeškega napredka samo iz polne denarnice oz. narave zemlje, ki je obdeluje človek. Gotovo je, da sodelujejo ti motivi, nikakor pa niso edini, ki nas silijo, da stremimo k višjemu in boljšemu. Kjer se širi prava omika in ž njo splošno blagostanje, tam lahko opazujemo, da se umikajo materijalni nagibi napredka umstvenim in moralnim.

Paralelno z javnim življenjem je poleg zgodovinske znanosti napredovala tudi pedagogika, v kateri se je pojavila nova struja, **socijalna pedagogika**. Pedagoški so vedno bolj spoznavali velik pomen zgodovine za vzgojo in izobrazbo in začeli drug za drugim zahtevati, da se začne poučevati v šolah.

Do reformacije ni bilo niti v višjih šolah pravega zgodovinskega pouka. Šele Luther je poudarjal veliko važnost zgodovine in je zahteval, da naj se poučuje na vseučilišču. To je zahteval tudi Melancthon. Komensky, ki je nekak prerok na polju zgodovinskega pouka, je pa zahteval, da bi se poučevali tudi učenci v starosti ljudskošolskih otrok v zgodovini, toda brez uspeha, kajti preveč je zahteval za tedanji čas.

V 18. stoletju se je uvedla po Frankejevem vplivu zgodovina kot predmet v višjih šolah. Ker pa niso imeli učitelji zadostne izobrazbe, se ni obnesel. Tudi Frankejevimi sirotam so se priložnostno pripovedovale na izprehodih zgodovinske dogodbe. Zboljšal je tudi metodo. Ker je vedel, da otrok ne more dolgo slediti pripovedvanju, je razdelil zgodovinsko snov na odstavke, katere so učitelji pripovedovali in otroci obnavljali. Franke je tudi že priporočal uporabljanje pri zgodovinskem pouku zemljevid, vendar pa se je smatralo še vedno kot najvažnejše, da so se naučili učenci na pamet mnogo imen in letnic.

Rousseaujev Emil se je začel učiti, ko je imel 18 let, in sicer v biografski obliki. Učil pa se je poleg zgodovine bojev tudi kulturne zgodovine. Njega naj bi naučila zgodovina soditi, obsojati in pomilovati ljudi ter spoznati, da je napredujoča prosveta prokletstvo za človeka.

Pravo pot kulturne zgodovine je ubral Basedow. Priporočal je uporabljati pri zgodovinskem pouku poleg zemljevidov tudi podobe in je uredil snov po skupinah, n. pr.: človekoljubi, tirani i. dr. Njegove nazore je spopolnil Salzmann, ki je pojasnjeval zgodovinske pojme z zgodovinskimi slikami iz ožje domovine. On pravi: »Predno bomo učili zgodovino Asircev in Perzijanov, Grkov in Rimljanov, se bomo naučili zgodovine sosednega kraja.«

Slednjič se je začela učiti zgodovina po vplivu pijetistov v ljudski šoli; toda ostala je do začetka 19. stoletja le privesek čitanja. V drugi polovici 19. stoletja pa so se začele odločnejše reforme zgodovinskega pouka, ki niso končane še danes. K zboljšanju zgodovinskega pouka so zlasti prispevali novejši pedagogi, n. pr. Biedermann, Ziller, Wilmann, Richter in drugi. Pri reformiranju zgodovinskega pouka se stremi posebno po tem, da bi se ugotovilo, kako izbrati in razvrstiti zgodovinsko snov in v kateri obliki naj se ta podava otrokom.

(Nadaljevanje.)

J. PUHAR:

Učitelj i pčelarstvo

(Svršetak.)

Katkad možeš da uzmeš po kojeg oveceg dečaka, da ti pomaže u radu, a za uzvrat dobi je kruha medom namazana. Dolaze ti i odrasli u tvoj pčelinjak, da promatraju. Oni znatiželjno ispituju — promatraju, a pčelar u svojem ambijentu — čavrlja i čavrlja. Vreme prolazi, a da ni sam ne znaš kako. Od kolike je to vrednosti u uzgojnom radu učiteljevom! Deca će tvoja mnogo lakše shvaćati metamorfozu hrušta itd.

Urodi li godina, kamo ćeš ljepšeg uživanja do vrcanja! Kako će se tvoja deca tome veseliti!

Pčelinjak moj, to je moje milo boravište — moja razbibriga. Tu proboravim sate i sate u čitanju i promatranju uz veselo zujanje mojih milih radnika. Pa da je učitelju na selu dosadno! Da nema društva! Ne — kada ga sam ne traži.

Pa i sam med u današnje doba od kolike je vrednosti u kućanstvu. Možeš da osladiš kavu — čaj. Zar to nije zdravo? Tebi se možda saharin bolje sviđa? Hoćeš li izvršnog osvežujućeg pića? Uzmi limunom soka — razmešaj 1 l vode — meda dodaj po volji! Kamo ćeš zdravijeg pića i za bolesne!

Od kolike je pak vrednosti pčelarjenje za slabašne na plućima bolesne ljude! O tome bi ti mnogi od naših pčelara mnogo toga mogao da priča. Ali da! Ti se pčelice bojiš, jer ima žalac, a to je ono najveće strašilo. Ali čemu u kući mačku držiš, kad oštre nokte ima? Čemu psa — kad zubove ima? Toga se ne bojiš, tome si već navikao, ali ubodac te pčelinji plaši. Ali znaj da je i taj ubodac zdrav (ali ne za bolesne na srcu!) i uopće sve što pčela daje je samo dobro i blagodat. Ne traži ona Bog zna kakva stana. Ne treba joj danomice donošati hrane ni ostalih teških poslova ne treba da obavljaš. Svi su poslovi oko pčele tako rekuć igrarija — zabava, ali samo za onoga, koji to zna. U život, u narav pčelinju moraš malo d azaviriš, da joj upoznaš sve zakone, a to nije teško, jer »Sve se može, samo kad se hoće.« Kušaj dakle, kajati se ne ćeš.

»Što manjka našem društvu? Biti kod kuće,« kaže Stosch. Izmučeni radnik, seljak kamo bega nedjeljom i praznicima, da se rastrese, da zaboravi i na teške brige roditeljske? Kamo drugamo nego u krčmu! Tu on sedi kraj čase, kraj karata u oblaku dima u nezdravom uzduhu. Obrnuto pak radi seljak-pčelar. On nedeljom provede mnogo ugodnih časova kraj pčela. Čita kakovu knjigu, posećuje druga pčelara, da se razgovaraju. Pa razuman pčelar ne može da bude analfabeta. On se zanima za napredak, za knjige i za sastanke. To mu sve pruža moralne i materijalne koristi. Pokojna je Austrija za svoje željezničare pravila kurseve na pčelarskoj školi u Beču — a mislim da ti ne treba dokazivati zašto. Što ti se brate, dakle čini, nije li dužnost nas uzgojitelja, da i u ovome pravu odgajamo okolinu našu? Pa osobito sada kada krčme niču ko gljive iza kiše, a pleše se ko nikad do sada? Kao da za ove ljude ni nema plemenitije zabave do životinjskog uživanja? »Više svetla!« (Goethe).

Na koncu moram da spomenem, da su učitelji u svim državama i u svim krajevima najveći prijatelji i pokretači racionalnog pčelarjenja. Rojina, Penjić, Broz, Sitarić, Martinić, Wittman, pa i mnogi još naši drugovi, kako su oni radili i kako još rade! Učiteljica Trinajstić s velikim uspehom pčelari na otoku Krku — a ti se junače bojiš!

Da vidiš pa kako znađe secirati L. Arnhart u Beču! Kakve on preparate pravi! On je jedan od najboljih anatoma pčele, napisao je i anatomiju njezinu, a on je iz naših redova. Neću da ti dalje navadjam pčelare iz naših redova, već ću da te podsetim, da su se mnogi veliki i svetli umovi svih naroda i doba zanimali za našu medenu mušicu, ali ne možda afarizma radi. Ne! Nastojali su da prodru u život njezin, a ona ti je još i danas predmet obožavanja kod našeg seljaka. Greh je kazati da ona crkne. Ona umre, moraš da kažeš. Metelinckovo delo možeš lako nabaviti, a ni Vergil ih nije zaboravio u svojim Georgicama. Dzirdzon je otkrio partenogenezu i izumio pokretnu košnicu. Drugi su pak učenjaci našli jošte kojekakvih i većih i manjih pomagala u pčelarstvu. Darwin i prof. Zander su jasno dokazali od kolike je važnosti pčelarstvo u narodnom gospodarstvu. I ako je važnost toga već mnogo rešila, mnogo opet ima jošte toga, što na rešenje čeka, a to sve može da bude predmetom našeg zanimanja za zabavu.

Osim toga i kraj je naš za pčelarstvo zgodan. Izvrstan med, rani rojevi, mlade matice, sve se to može dobro da unovči.

Zar nije strašno, da još danas nakon tolikog napretka znanosti naši pčelari (ili bolje posednici pčela) guše pčele da ubiru med? Koliko li se meda troši u odgoj pčela, a taj ih seljak jednostavno dimom uguši, da im lopovski ukrade med. To je uništavanje narodnog kapitala. Racionalan pčelar uzimlje im samo suvišak, ali da one nakon mukotrpnog rada za plaću moraju da uginu? Kako ćeš to nazvati? Što dakle nakon svega toga? Svidja li ti se to sve, a ti stupi u pčelarske redove! Promatraj i radi na svoju i opću korist, ali ne zaboravi nikad, da si učitelj, a kao takav treba da uvek ostaneš t. j. uvek na strani potlačenih, zapuštenih i neukih, jer to si sam odabrao. Smašraš li da ima drugih plemenitijih zabava po tvom mnenju, a onda radi na tome i uživaj. Slobodno ti polje, jer koliko ljudi, toliko čudi, ali za to ne preziri onako s visoka učitelja pčelara, jer čuj Gerlonia: »Io vorrei che ogni maestro di scuola possedesse qualche alveare (košnica). La vista delle bellezze, delle meraviglie ch'esso racchiude, lo studio di questo infaticabile insetto ingetiliscono il cuore e lo sollevano dalle fatiche e noie della vita. L'esempio del maestro vorrebbe seguito da altri con vantaggio morale e materiale del villaggio, poichè è indiscutibile, che un maestro apicoltore non sarà ne beone ne poltrone; il bello estetico ed il bene materiale agiscono di conserva sul cuore del' apicoltore.«

Zašto sam ono napisao? Čuj Metelincka: »Pčelice ne znanu da li će one srkati med, koji sabiru. Tako ni mi ne znamo, tko će uživati plodove duhovne moći, što je mi u svemir izlevamo. Pa kako one lete od cveta do cveta, da ubiru više meda, nego li ga treba njima i deci njinoj, tako i mi polazimo od zbilje do zbilje i tražimo sve, što bi moglo da podjari onaj nerazumljiv plamen, da budemo na sve zgode spremni i sigurni, da smo izvršili svoju dužnost!«

Ti, kome je na selu dosadno kušaj, sledi mnoge svetle umove, ne ćeš se kajati.

SUPERBUS:

Naše dolžnosti

Čujejo se tožbe, da so mlajši tovariši, ki so pred kratkim dokončali študije, o naši stanovski organizaciji popolnoma neinformirani. To izjavljajo detičniki tudi sami in tožijo, da jim starejši tega ne pojasnijo, kar ni samo nestanovsko, ampak tudi zelo škodljivo bodočemu procvitu naše »Zveze«. Starejši se bodo počasi poizgubljali, v brezbriznosti vzgojeni pa ne bodo čutili one agilnosti in tistega interesa za stanovsko društvo, ki je potreben. Sveta dolžnost starejših je, da o prvi priliki pojasnijo mlajšim naše stanovske zadeve in jih privabijo v naš krog.

Učiteljstvo bi moralo biti tudi bolj naklonjeno procvitu našega časnikarstva. Pravijo, da je časopisje velesila. Kot inteligentni stan, ki živi med narodom, ima učiteljstvo največ prilike, da spravi v javnost razne zadeve, ki bi znale koristiti posamezniku, pa tudi celoti. To je naša dolžnost, ne pa dobra volja. Ni častno za nas, ako tožijo uredniki, da v našem stanu nimajo dopisnikov. Tudi svoje liste moramo bolj podpirati. Če bo moral naš urednik sam zbirati razne novice in pisati še članke, se nam bo nekega dne lepo zahvalil za hlapčevsko vlogo. Saj pade vendar enemu ali drugemu vsaj vsako četrtletje kaka misel v glavo, ki bi bila vredna objave. Nikoli pa ne smemo biti uzaljeni, ako s kakim dopisom urednik ni zadovoljen in ga ne priobči. Tako samoljubje ni svetla črta v človekovem značaju, Kdo drugi vendar tudi kaj ve in ne samo jaz.

IZ ORGANIZACIJE.

Odbor za spisovanje novih šolskih knjig za slovenske in hrvatske ljudske šole naznanja, da je za peto berilo snov iz smatologije, zgodovine, zemljepisa in ustavnopisstva že povsem uposlena. Manjka še snov iz prirodopisa, prirodoslovja in leposlovja. Pri prirodopisu naj se blagovolji upoštevati bijološko metodo. Ob enem se naznanja, da so stara predelana berila v tisku in upa se, da izidejo kmalu. Natančnejša pojasnila o tem se objavijo svoječasno, ko bodo knjige dotiskane. — Predsednik.

Učiteljski sastanak obdržavalo se u Pazinu dne 16. proš. decembra. Prisutni izjavili se za izdavanje omlad. lista »Naša nada«, te da ju uprava pošalje u 5—10 (a po potrebi i više) primeraka na sva upraviteljstva hrvat. škola Istre pozivom, da ih raspača među mladež; a neprodane da može upravi povratiti. — Učitelj. sastanci držat će svakog meseca uz barem jedno predavanje. Naredni sastanak obdržat će se 7. veljače o. g. u 10 u Pazinu uz sledeći dnevni red: 1. Čitanje zapisnika, 2. Službeno dopisivanje, 3. O nezakonitostima na našim školama, 4. Politika u školi i izvan nje, 5. O upravi škole (Ref. V. Zidarić), 6. Slučajnosti.

ŠOLSKE VESTI.

Učiteljski ispiti usposobljanja obdržali se u Kastvu od 5.—10. proš. studenoga. Od 19 prijavljenih kandidata i kandidatinja pristupiti k ispitu 10-ica.

Pismene zadaće bile su iz pedagogije, jezika, matematike i realija t. j. iz povesti, fizike i rodstva. Zadaća iz talij. jezika kao kulturnog jezika glasila je: L'autunno; dočim ona kao predmeta: Il primo giorno di scuola (L'insegnante parla ai suoi alunni). — Sledeći kandidati i kandidatnje položili su ispit za opće pučke škole s hrvatskim nastavnim jezikom, a uz to talijanski kao predmet i veronauk: Gašparović Antica, Koljevina Kvirina, Močgorović Klementina, Stanić Marija, Trampuž Ida, Ribarić Martin, Staver Josip i Žigante Josip; nadašje Flego Zorica uz talij. jez. kao kulturni jezik, te Mikak Jakov uz tal. kao kult. predmet i veronauk. — N. Zuccon, upravitelj hrvat. i talij. puč. škole u Pazinu položio je hrvatski jezik kao predmet. — Čestitamo svojim mladim našim suzvanicima željom, da svoje znanje i pozvanje posvete jedino kulturnom napredunju našega naroda u Istri.

Klub primorskoga učiteljstva u Ljubljani. Z ozirom na to, da je civilni komisarjat za Jul. Benečijo v Trstu ukazal z odredbo z dne 22. sept. l. l. razpisati već definitivnih učiteljskih mest v goriškem in pazinskem političnem okraju, je klub primorskoga učiteljstva v Ljubljani (t. j. učiteljstvo, ki si je že za bivše Avstrije pridobilo pravico definitivnosti na predmetnih, sedaj razpisanih mestih in ki je v sedanjji Julijski Benečiji rojeno in pristojno ter se še danes nahaja brez lastne krivde v begunstvu) poslal generalnemu civilnemu komisarjatu za Jul. Benečijo v Trstu vlogo, v kateri ugovarja zoper ta razpis in prosi, naj se isti razveljavi. Nato pravi vloga, da — predno podeli predmetna mesta katerim učiteljem — naj pozove vse v področju svojega ozemlja rojeno in pristojno učiteljstvo, ki se želi vrniti domov, nazaj na njegova definitivna mesta ter zajamči vse ugodnosti in pravice odsluženih let, t. j. od dne prvega nastopa službe, pa do povratka, kakor tudi potovanja na državne stroške za vso družino in prtljago. Reflektantom naj določijo za povratek primeren rok.

Stanje školstva u buzetskom sudbenom kotaru jeste danas ovakovo: Od 23 sistemizovane Hrvat. i slov. pučke škole otvoreno je sada samo 13, dotično 15 i to: u Buzetu (4 učit. sile); Črncici (1 sila); Sovinjaku (1); Vrhju (1); Slumu (1); Trsteniku (1); Danama (1); Brđucu (1); Raki-tovcu (1); Lanišću (2); Movražu (1); Roču (2) i u Lupoglavu (1). — U Svim Svetima i Brestu podučava eskurendo susedni učitelj. — Zatvorena je škola u Grimaldi, Račjoj Vasi, Pregari, Saležu i Sočergji.

Hrvatske škole se pretvorile u talijanske za doba talij. okupacije u Draguču, Humu, Ročicama te Ročkom Polju i to jednostavno potezom pera. Talij. škole jesu u Buzetu (2), Sovinjaku (1), Draguču (2), Humu (2), Roču (2); Ročkom Polju (1). — Udajom učiteljice Jelis. Draščić ostaje na 3-razrednici u Lanišću samo 1 sila.

Škole stoje neotvorene, a učitelj Jos. Bužan je na — prisišnom dopustu uživajući plaću, dočim je učit. Rode suspendiran. — Definitivno namešteni učitelji: Mate Zlatić i I. Vívoda iza internacije smestise se u Jugoslaviju; tako i učit. M. Črnjeka; — drug Čiril Vívoda je također bez službe. Buzetska mesna općina broji po popisu oblo 18 hiljada stanovnika, od kojih je Talijana 700, ostali su Jugosloveni.

Koroška ne sprejme slovenskih učiteljev. Višji šolski svet v Ljubljani je ukazal na Koroško pristojnemu slovenskemu učiteljstvu, naj prosi za službo pri deželnom šolskem svetu v Celovcu. Vse take prošnje pa so bile v Celovcu odbite, ker koroška vlada hoče imeti za učitelje le Nemce in nemškutarje.

Višja pedagoška šola v Beogradu. Dne 18. decembra l. l. se je otvorila v Beogradu višja pedagoška šola.

Šola za duševno zaostalo mladino. V Ljubljani imajo posebno šolo (6 razredno) za duševno zaostalo mladino, ki jo nameravajo razširiti v 8 razrednico.

Iz ruskega ujetništva se je vrnil pred kratkim tovariš Matelič iz Kobarida, službujoč pred vojno na Trnovem pri Kobaridu.

† Vilko Tomažič. Dne 5. t. m. je umrl na Komreškem nad Kanalom tamošnji učitelj tov. Vilko Tomažič, star komaj 38 let, rodom iz Morskega pri Kanalu, brat kanalskega župana Jožefa Tomažiča in Andreja učitelja.

Razglas natečaja. Civilni komisarijat političnega okraja sežanskega (okrajni šolski svet) razpisuje v smislu okrožnice od 22. septembra 1920. št. 321/8843 generalnega civilnega komisarijata za Julijsko Benečijo spodaj navedena izpraznjena mesta definitivnih učiteljev slovenskih šol.

Plača in pravice združene s temi mesti so določene v deželnem zakonu za Goriško Gradiščansko od 20. julija 1914. št. 24, v okrožnici »Centralnega urada za nove dežele« od 8. januarja 1920. št. 118/05010 b in v okrožnici generalnega civilnega komisarijata za Julijsko Benečijo od 12. oktobra 1920. šte. 3220/10345.

K natečaju so pripuščeni oni učitelji Julijske Benečije, ki imajo spričevala usposobljenosti, zahtevano po zakonu in tostvarno veljavnih naredbah.

Oni, ki so bili odslovljeni na normalnih šolah starih dežel in nimajo spričevala usposobljenosti izdanega od kake izpraševalne komisije novih dežel se bodo upoštevali samo za provizorično nameščenje na mestih, ki ostanejo izpraznjena po sklepu natečaja.

Učiteljem, ki so bili spoznani usposobljenimi povodom izpitov novembra meseca leta 1920., je dovoljeno, da priložijo prošnji natečaja spričevalo usposobljenja, čim je dobe od dotične komisije.

Prosilci morajo predložiti okrajnemu šolskemu svetu v Sežani svoje prošnje do 31. januarja 1921. z naslednjimi prilogami:

- a) krstni list,
- b) domovnico,
- c) izkaz o neoporečnosti vedenja v politično-nravnem oziru,
- d) zdravniško spričevalo uradnega zdravnika,
- e) kvalifikacijski izkaz v dveh izvodih,
- f) listine ki dokazujejo študije in
- g) dekreti dosedanjega nameščenja.

Okrajni šolski svet si pa pridržuje pravico izvršiti premeščenja vsled imenovanja tekočega ali začetkom prihodnjega šolskega leta na način, ki ne bo motil rednega didaktičnega poslovanja v šoli.

Kdor prosi za več mest, naj predloži za vsako mesto posebno prošnjo.

Prošnje omoženih provizoričnih učiteljev se ne bo za sedaj upoštevalo.

Štev.	Šolsko vodstvo	Šola	vedilj	učitelj	učiteljica
1	Nabrežina . . .	mešana s 5. razredi	—	1	2
2	Sežana	" " "	1	2	1
3	Dutovlje	" " 3.	1	—	1
4	Gorjansko	" " "	1	—	—
5	Komen	" " "	1	1	—
6	Lokev	" " "	1	1	1
7	Povir	" " "	1	1	1
8	Divača	" " z 2. razred.	1	—	—
9	Škopo	" " "	—	1	—
10	Šempolaj	" " "	1	—	—
11	Tomaj	" " "	—	—	1
12	Velikidol	" " "	1	—	—
13	Zgonik	" " "	—	—	1
14	Barka	" " 1. razredom	1	—	—
15	Berje	" " "	1	—	—
16	Gabrovica	" " "	1	—	—
17	Kazlje in Štomaž	" " "	1	—	—
18	Lipa	" " "	1	—	—
19	Mišlice	" " "	1	—	—
20	Expoz. Orlek	" " "	—	1	—
21	Škoflje	" " "	1	—	—
22	Škrbina	" " "	1	—	—
23	Vojščica	" " "	1	—	—
24	Volčjigrad	" " "	—	—	1
25	Expoz. Salež	" " "	—	—	1

Opozarjamo na šolsko prireditel, katero priredijo otroci katinarske šole v nedeljo 23. t. m. ob 15'30 v Lonjerju v prid domači šolarski knjižnici. Ista prireditel se ponovi v Rocolu (kraj in dan še ni določen) in 13. febr. t. l. v dvorani »Miklavac - Kačun« pri Sv. M. M. spodnji. Na vzporedu, ki je jako srečno izbran, so tudi Ribičičevi »Škrati«.

RAZNE VESTI.

Državni kalendar v Jugoslaviji. Ministarstvo prosvete izdaje za buduću godinu državni kalendar, u kome će biti unesena sva nadležstva u kraljevini SHS s imenima svih činovnika, koji u njima rade.

Čehoslovaška republika za šolstvo. Čehoslovaški dr. proračun za l. 1921 izkazuje za šolstvo 608,344.891 kron.

Katoliško vseučilišče v Italiji. V Milanu nameravajo otvoriti katoliško vseučilišče. Na čelu podjetja stoji frančiškanski učenjak in pisatelj dr. P. Avguštin Gemelli; njegov sotrudnik je frančiškan dr. P. Arhangel Galli. Najprej se otvori fakulteta za socijalne znanosti.

Univerza za socijalne voditelje v Ameriki. V Washingtonu je začetkom okt. l. l. zboroval narodni kongres američanskih katoličanov, ki je sklenil, naj se s kreditom 100.000 dolarjev (15 milij. lir) osnuje višja šola ali univerza za socijalne voditelje (»leaders social.«) Le dijaki, ki so končali vseučiliške študije in ki so katoliškega mišljenja, bi smeli to šolo obiskovati. Po končanih študijah bi dobili naslov »socijalnih inženirjev«. Njih naloga je bila socijalno organizirati velika industrijalna podjetja.

Iz Amerike. Amerika je ona deveta dežela, ki polaga veliko važnost na to, da ohrani svoje ljudi duševno in telesno krepke in zdrave. Že davno je prepovedala točenje alkoholičnih pijač, vse zgražanje alkoholistov ni pomagalo nič. Sodce so odprali in zaloge iztočili na ulice. Danes so že prepovedali kajenje na ulici. To je že drug sovražnik človeškega zdravja, kateremu so Amerikanci napovedali boj.

Književnost in umetnost

Koledar za l. 1921. Narodna tiskarna v Gorici je sklenila izdajati po vzgledu Mchorjeve družbe vsako leto »Koledar« in kako leposlovno delo za naše ljudstvo. Hvalevredna misel je to, ki zna imeti pod spretnim vodstvom pomemben vpliv na razvitek nasilno ločenega uda naše kulturne skupnosti.

Letošnji »Koledar« je posvečen v prvi vrsti spominu v vojni padlih in pričbuje čez tisoč slik padlih vojakov in civilistov. Spominjam se, s kakim bridkim čustvom sem, pred leti gledal take slike ruskih oficirjev, žrtve vojne z Japonci, v nekem ruskem listu. Tudi to je vzgojno sredstvo, ki bo še pozne rodove spominjalo na grebe sedanjih časov in jih molče opominjalo.

Koledarji so bili vedno prirejeni v prvi vrsti praktičnim potrebam najširših plasti naroda in zato napomenjeni z najraznovrstnejšo snovjo. Tudi v letošnjem najdemo različne podatke in stvari, ki bodo prišle marsikomu prav.

B. Berko naz seznaja v dobrem informativnem spisu »O prekmurskih Slovencih«. Želeli bi še kaj več, zlasti iz dobe reformacije, ker so se njeni valovi zaganjali posebno v te kraje. (Glej Grudnovo »Zgodovino slov. naroda«.) Če je mislil pisatelj pod izrazom »slovenske dežele« tudi južni del Koroške, bi omenil, da so se tudi tam ohranili sadovi reformacije med Slovenci do današnjih dni.

Dobro so nam došle tudi »Zemljepisne spremembe v Evropi vsled svetovne vojne«. (Spisal dr. Fr. Kos).

Fr. Starovaškega »Spomine na Zagreb«, sliko iz pisateljevega visokošolskega življenja, bo vsak čital z zanimanjem, ker nas seznaja z marsikatero zanimivostjo polpreteklih dni.

Zelo ugaja ljudem Simon Gregorčičev kratkočasni predpustni govor »O želodcu«, zabeljen z dobrimi dovtipi in tudi bridkimi resnicami, n. pr. »Ko se bo reševalo vprašanje želodca, (t. j. socijalno vprašanje), takrat bo na zemlji strah in groza kakor nikdar poprej; reševalo pa se bo z ognjem in mečem, to je gotovo, ker ga ljudje nečejo rešiti s srcem.«

Tudi spis »Krompir« je obrnjen na humoristično stran in ga bodo ljudje radi brali.

S črtico iz vojne je zastopan And. Čebokli.

Pesmi so prispevali A. Gradnik, (krepak sonet »Tolmin«), Igo Gruden, Jos. Jurca, Pastuškin, Fr. Fratnik in C. Drekonja.

Priloga »Koledarju« je l. zvezek »Zabavne knjižice«: »Bože solze«. Povesti iz slike, iz srbščine prevel Al. Gradnik.

V tej knjižici je zbral pesnik Gradnik s finim okusom deset črtic različnih srbskih avtorjev. Med temi nam je eden znan že iz prejšnjih časov, ker so se njegove drame igrale tudi pri nas, namreč Branislav Nušić.

Te povesti in slike so vzete deloma iz življenja, deloma iz bajnega sveta naših soplemenjakov. A vse so tako blizu našemu srcu, da čutimo dih zemlje in človeka, ki ga dozdaj nismo poznali, pa nam je vendar tako blizu, tako soroden.

V mnogih črticah prevladuje motiv ljubezni: do rodne grude, (»Omer-aga«), do staršev, pobratimov in vseh drugih bitij (»Večnost«). Med te se prijetno mešajo črtice, polne humorja in tudi žgoče satire, kakor »Naš arhiv« in »Ne razumem«. To sta ostri pušici na privržence okorelega birokratizma.

V »Večnosti« je krasno obdelan motiv pobratimstva, ki po tej bajki ne preneha niti v grobu.

»Omer-aga« pa je fina psihološka črtica iz življenja mohamedanskih Srbov. — Omer-aga ne more več prestat v svoji dcmovini, ker so jo zasedli neverniki in se preseli za svojimi znanci in prijatelji na Turško. Pretresljivo je slikana njegova duševna bol, ko se poslavlja od rojstnega kraja, svojega doma, materinega groba in ko se poslednjikrat ozre iz kupeja na izgubljeni raj — se zarije v kot in zaplaka kot otrok.

»Stanoja« je tragična zgodba brezupne, tihe ljubezni ubogega hlapčka do svoje omožene gospodarice.

Dve lepi črtici sta vzeti iz otroškega življenja, »Zadušnica«, pa nas seznaja s kako ljubeznijo se spominjajo pravoslavni svojih mrtvih.

Bajka »Strašen sen« ima dobro tendenco, parabola »Jablan« pa slika boj Lujovega bika Jablana s — cesarskim bikom in ima globlji pomen. Zanimivo je tudi, kako nežno se pogovarja pastirček Lujo s svojim bikom in kako je ponosen na njegovo moč. Na eni strani mehkočutno srce, na drugi pa pogumno zaupanje v zmagi, ki reši čast manj imenitnega.

Teh pisanih slik bo gotovo vesel naš preprosti človek, posebno pa še inteligent. — Da, tam doli med našimi južnimi brati vladata moč in zdravje in treba se bo še za tekati k njim po tako duševno hrano. Fr. L.

Naša književnost in Čehi. »Archa«, češki list za umetnost, ki izhaja v Olomucu, prinaša poročilo o novih delih v slovenski književnosti in omenja tudi »Pesmarico«, ki jo je izdala »Narodna tiskarna« v Gorici in pesniško zbirko »Jutro« od Karla Široka v Trstu. (Po goriški »Mladiki«.)

Iz uredništva. 1. Vrlo bi poslužili dobroj stvari u literarne svrhe, kad bi mi suzvanici poslali u Buzet slike krajeva iz čitave Istre: gradova, gradića, ovecih sela, kaštele, gradina, te slike naših narodnih nošnja, po mogućnosti sve nekolorirano; napokon slike svega iz Istre i istarskog života vredno za ilustracije. Svrši bi poslužili makar i kratki opisi slika dotičnih krajeva s gledišta topografskog i etnografskog. Time skopčane troškove namirio bih zauzetim pregaocima. Najtoplije preporučam zamolbu — uz zahvalu. — 2) Drug Čiković u Rukavcu sakupio je »Našoj nadi« 78 naraočnika. Pohvalno i — čast komu čast.